

NOBEL
MEDICUS®

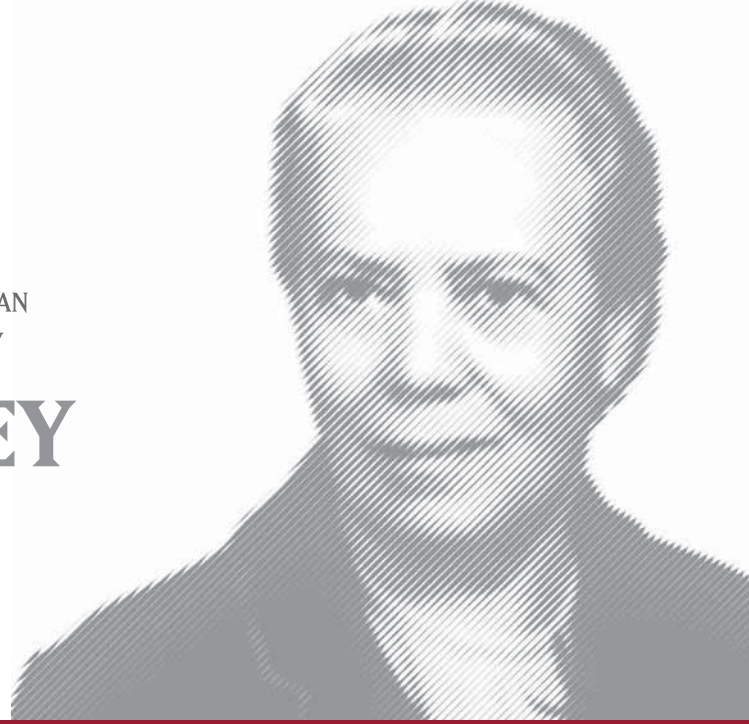
PORTRELER

ÜLKEMİZDE TIP ÖĞRENİMİ GÖREN İLK HANIMLARDAN
İÇ HASTALIKLARI UZMANI PROF. DR. MÜFİDE KÜLEY

MÜFİDE KÜLEY

1904 - 1995

*Emek ve Mücadele Dolu
Bir Akademik Tırmanışın Özeti*

Doç. Dr. Arın Namal, Prof. Dr. Öztan Öncel

İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi, Deontoloji ve Tıp Tarihi AD, İstanbul

ÖZET

1904 yılında Sakız adasında dünyaya geldi. Bir askeri hekimin kızıdır. 1919 yılında liseden mezun oldu. O yıllarda ülkede kız öğrenciler Tıp Fakültesi'ne alınmadıkları için, önce Fen Fakültesi'nde öğrenim gördü ve mezun oldu. 1922 yılında Tıp Fakültesi'ne ilk kez kabul edilen 10 kız öğrenciden birisidir. 1929-1933 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi II. Dahiliye Kliniği'nde ihtisas yaptı. Bir süre özel muayenehanesinde hasta baktı ve lise biyoloji öğretmenliği yaptı. 1936-1942 yılları arasında Haydarpaşa Numune Hastanesi Dahiliye Kliniği'nde iç hastalıkları uzmanı olarak çalıştı. 1942 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde açılan III. Dahiliye Kliniği'ne doçent olarak

atandı. 1952 yılında profesör oldu. 1963 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin İç Hastalıkları Kliniği'nde Gastroenteroloji Seksiyonu'nu kurarak yönetmeye başladı. 1973 yılında emekliye ayrıldı.

“Zehirlenmeler”, “Sindirim Sistemi Hastalıkları”, “İç Hastalıklarında Diyetle Tedavi” adlı kitapları, çok yararlı eserler oldular. İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, 1993 yılında Prof. Küley'e onursal doktor “*doctor honoris causa*” şeref payesini vermiştir. Küley, 1995 yılında vefat etmiştir.

• **Anahtar Kelimeler:** Türkiye'nin ilk kadın hekimleri, Türkiye'de iç hastalıkları bilim dalının tarihi, Prof. Dr. Müfide Küley Nobel Med 2009; 5(3): 102-107

ABSTRACT

PROF. MD. MÜFİDE KÜLEY (1904-1995), AN INTERNIST, WHO WAS AMONG THE FIRST WOMEN RECEIVING MEDICAL EDUCATION IN TURKEY

She was born in Chios Island in 1904. She was the daughter of a military doctor. She graduated from high school in 1919. Because female students were not admitted to Medical Faculties in those years, she initially received her education in Science Faculty and graduated from there. She was the one of ten female students whom were, for the first time, admitted to Medical Faculty in 1922. She specialized at the II. Internal Medicine Clinic of Medical Faculty of İstanbul University between the years of 1929-1933. She looked after patients in her private clinic and worked as a high school biology teacher for a period of time. She worked as an internist at the Internal Medicine

Clinic of Haydarpaşa Numune Hospital between the years of 1936-1942. She was appointed as an Associate Professor to the III. Internal Medicine Clinic which was established within the Medical Faculty of İstanbul University. She became a Professor in 1952. She founded and began directing Gastroenterology Section at the Internal Diseases Clinic of Medical Faculty of İstanbul University in 1963.

She retired in 1973. Her books called “Zehirlenmeler (Intoxications)”, “Sindirim Sistemi Hastalıkları (Digestive System Diseases)”, “İç Hastalıklarında Diyetle Tedavi (Dietic Treatment of Internal Diseases)” have all been very beneficial books. Rectorate of İstanbul University entitled Prof. Dr. Müfide Küley as an Honorary Doctor “*doctor honoris causa*” in 1993. Mrs. Küley died in 1995.

• **Key Words:** The first women physicians of Turkey, the history of internal medicine in Turkey, Prof. Dr. Müfide Küley. *Nobel Med* 2009; 5(3): 102-107

İstanbul Üniversitesi'ndeki kayıtlara göre 1904 (1320) yılında Sakız Adası'nda dünyaya geldi. Babası, Morali Ali Bey'in oğlu askeri hekim Kâzım Ali Bey'di.¹ Kendisi henüz 4-5 yaşlarındayken, Trablusgarb köylerinden birine asker muayenesi için gönderilen babasının yanında, ona bir bayram sabahı halkın gösterdiği sevgi ve saygıya tanık olmaktan çok etkilendi. “Kızım, ben doktorum, hepsinin hastalığına bakmışım, iyi oldular. Şimdi de bayram için teşekkürle geldiler” demişti babası.² Bir gazeteye verdiği röportajda da hekim oluşunda annesinin oynadığı role işaret edecektir: “Mesleki çalışmaların kadınlar için bir yenilik olduğu devrede, mesleğe intisabımda en büyük yardımı annemden gördüm.”³

Osmanlı Devletinde Sıhhiye Meclis-i Umûmisi 1917 yılında kadınların hekimlik yapmasına izin veren bir karar aldı.⁴ Fatma Müfide Kâzım Hanım da, Çamlıca Kız Lisesi'nde okurken doktor olmaya heves etmişti. Liseyi bitirdiği yıl (1919), kız öğrencilerin eğitim görmesi için 1914 yılında açılmış ve sadece bir dönem mezun vermiş İnas Darülfünunu kapatılmış, öğrencileri erkek öğrencilerin öğrenim görmekte oldukları İstanbul Darülfünunu'na dahil edilmişti.⁴ Fen, Edebiyat ve Hukuk Fakülteleri'nde dersler, kız ve erkekler ayrı sınıflarda toplanarak okutulmaktaydı. Müfide Kazım Hanım, tıp öğrenimi görme idealine sıkı sıkı sarılmıştı. Hukuk profesörü olan bir yakını aracılığıyla o zamanki Darülfünun Emini (Rektör) Dr. Besim Ömer Paşa'nın huzuruna kabul edildi. Paşa bu görüşmede, bazı öğretim üyeleri muhalefet ettiği için kız öğrencileri tıp eğitimine kabul edemediklerini söyledi. Yakını olan hukuk profesörü, kızların okuduğu lisenin 10 yıl, erkeklerinki-

nin ise 12 yıl olduğunu, bu nedenle zaman kaybettiğini düşünmemesi, şimdi Fen Fakültesi Biyoloji Şubesi'ne kaydolup iyi çalışır, zamanında mezun olursa, ardından Tıp Fakültesi'ne girip, belki yıl bile kazanabileceğini salık vermişti. Fen Fakültesi Biyoloji Şubesi'nde öğrenim görürken, eksik dersi kalmaması için Kimya Şubesi'ne de devam etti. Talebe Cemiyeti İdare Heyeti'ne girdiği için, Rektör Besim Ömer Paşa'yı da ziyaret edebiliyordu. Paşa hala “Kızım, tıp tahsili güçtür, uzun sürer, Hocaları fazla meşguldür, ikili öğretim yapılamaz, ancak kız ve erkek öğrenci birlikte ders görürse bu imkan temin edilebilir” diyordu. Fatma Müfide Kâzım Hanım, Biyoloji, Zooloji, Botanik, Fizyoloji profesörlerine tıp okuma isteğinden söz eder. Hepsinden olumsuz, hevesini karan yanıtlar alır. Ama kız ve erkek öğrencilerin birlikte ders görebilecekleri fikri, artık sıkça dile getirilmektedir. Nihayet Edebiyat Fakültesi'nde Köprülü Fuad ve Saffet Beyler, kız ve erkek öğrencileri birlikte derse almaya başladılar. Diğer hocalar da onları izler.

Fatma Müfide Hanım, Fen Fakültesi Biyoloji Şubesi'nden 1921(1337) yılında mezun olur. Aynı yıl üç kız arkadaş Tıp Fakültesi kalemine başvurarak kaydolurlar. Ancak, kız öğrenci kabulüne karşı olan hocalardan birisinin Saray'a ve o zamanki hükümet yetkililerine şikayeti ile yine derslere kabul edilmezler. Bu süreç, şöyle noktalanmıştır: “Biz ancak 1922 ders senesinde, Anadolu'daki muvaffakiyetlerin artışı, Sarayın ve İstanbul hükümeti'nin kudretsiz kalışı sonunda yeniden müracaat ettik ve 10 hanım arkadaşım ile birlikte kaydolduk, devamla başladık.”⁵ Tıp Fakültesindeki ilk yılın belleğindeki izleri şöyledir: “İlk devam senemizde 60 kişilik bir sınıfta →

Resim 1. İlk baskıya ait iç kapak¹⁰

Resim 2. Haydarpaşa Numune Hastanesinde iken³

*dokuz hanım talebe idik. Her yere beraber gider, tercihan bize verilen bir odada beraber yemek yer ve istirahat zamanımızda ayrı otururduk... Ufak tefek şakalar dışında bütün talebenin ve bilhassa sınıfımızdaki arkadaşların, halen de devam eden hürmet ve dostluğunu kazandık. Gayrı müsait hiçbir hareket görmedik.*⁶ Doktor olduktan sonra, Tıp Fakültesine alınmalarına karşı olan hocalardan birisi, ailesinin hastalıklarında hekim olarak kendisini çağıracaktır.⁶

Fatma Müfide Hanım artık tıbbiyelidir, fakat Fen Fakültesi mezunu olduğu için öğretmen açığını kapamak üzere getirilen “mecburi memuriyet” statüsüne dahil edilmiş ve tıp öğrenimi sırasında Üsküdar Kız Sanat Mektebi’nde “**Malumatı Fenniye Muallimliği**” yapmıştır.¹ Zaten çalışmak ve para kazanmak zorundadır: “*Dünya harbini henüz bitirmiş ve babasını pek erken kaybetmiş bir aile çocuğu olduğum için, talebeliğimi, hayatımı bizzat kazanarak tamamladım. Tramvay veya herhangi bir vasıtanın bulunmadığı bu devirde Kadıköy’nden haftada iki defa Üsküdar’a kadar yürüyerek gidip ders verdiğim mektep, bende en iyi hatırası olan bir yardımcı ocak gibi kalmıştır.*”⁶

İlk kayıt olan 10 kız öğrencinin bazıları öğrenimlerini yarıda bırakır, bir arkadaşları vefat eder. 1928 yılında Tıp Fakültesi’nden ilk mezun olan kız öğrenciler 6 kişidir: Sabiha Süleyman, İffet Naim, Fitnat Celal, Suat Rasim, Hamdiye Abdurrahim ve Fatma Müfide Kâzım.^{7, 8} Fatma Müfide Kâzım Hanım 489/3857 no’lu diplomasını “Pek iyi” derece ile almıştır. 1 Eylül 1929 tarihinde öğretmenlik görevini bırakıp, Tıp Fakültesi’nde Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp’in yönettiği İkinci Dahiliye Kliniği’ne (o zamanki adı İkinci Seririyatı Dahiliye) asistan olur. Bir yıl sonra bu klinikte Başasistanlığa yükseltilir. 1930 yılında Tıp Fakültesi Mecmuası’nda “Dr. Fatma Kâzım-Asistan” imzasıyla ilk makalesi yayınlanır.⁹ 1933 yılında asistanlık süresi biter, ihtisas imtihanını vererek “Mütehassıs” ünvanı kazanır.

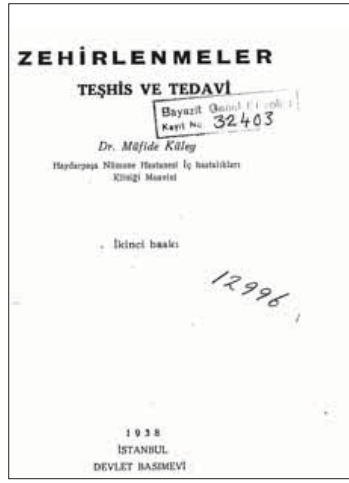
14.01.1933 yılında, üç yıl boyunca sürdüreceği Üsküdar Selçuk Hatun Kız Sanat Okulu “Hıfzısıhha ve Çocuk Bakımı Öğretmenliği”ne tayin edilir. Bu görevi sırasında hijyen ve çocuk bakımından bahseden, Milli Eğitim Bakanlığı yayın serisi içinde 1949, 1954, 1959 ve 1961 yıllarında yeni baskıları yapılacak olan “Sağlığı Koruma Bilgileri” adlı ders kitabını hazırlamıştır.¹⁰

Fakülte’den ayrıldıktan sonra Kadıköy Bahariye’deki evinin bir odasını muayenehaneye çevirdi, kısa sürede aranan, sevilen bir hekim oldu.¹¹ 1936 yılında Haydarpaşa Tıp Fakültesi klinik binalarında Sağlık Bakanlığı’na bağlı olarak Haydarpaşa Numune Hastanesi açılmış, Prof. Dr. Tevfik Salim Sağlam, Dahiliye Kliniği Şefliği’ne atanmıştı. Yaptığı başvurunun kabul edilmesi üzerine, 30.1.1936 tarihinde bu klinikte şef muaviniğine tayin edildi. 1937-1938 yıllarında üç ay izinle Viyana, Berlin, Düsseldorf ve Münster dahiliye kliniklerinde incelemelerde bulundu. Bu hastanede görev yaparken, “**Zehirlenmeler-Teshis ve Tedavi**” adlı kitabı yazdı.¹² Kitap, 1937, 1938 yıllarında olmak üzere iki kez basıldı. 1949 yılında ise klinik öğretim üyelerinden geniş bir grubun (Prof. Dr. Abdülkadir Noyan, Prof. Dr. Ekrem Şerif Egili, Dr. İhsan Rifat Sabar, Doç. Dr. Müfide Küley, Prof. Dr. Sedat Tavat, Dr. Şükrü Hazım Tiner, Ord. Prof. Dr. Tevfik Sağlam) birlikte yayınladıkları “İç Hastalıkları Ders Kitabı” adlı eserin içinde bir bölüm olarak yer aldı. Küley, 1.2.1941’de Haydarpaşa Numune Hastanesi Dahiliye Kliniği Şefliği’ne yükseltilmişti. Buradaki hizmet sürecinde “Haydarpaşa Numune Hastanesi Yıllığı”nda ve “Anadolu Kliniği Dergisi”nde makaleleri yayınlandı. 1942 yılında, 1944 ve 1948 yıllarında yeni baskıları yapılacak olan “İç Hastalıklarında Diyetle Tedavi” adlı kitabı¹³, Haydarpaşa Numune Hastanesi’nde Hocası Tevfik Sağlam ile birlikte kurdukları diyet mutfağı ve diyet koşullarındaki uygulamalarına temel olan bilgileri ortaya koyuyordu. Sağlam, 1942 Mayıs’ında Tıp Fakültesi’nde Yukarı Gureba Hastanesi’nde II. Kadın Doğum Kliniği binasının bir katında 45 yataklı olarak hizmete açılan 3. Dahiliye Kliniği’nin yönetimine getirildi. Aynı yıl Küley, bu klinikte açılan doçent kadrosuna alınması için, İstanbul Tıp Fakültesi Dekanlığı’na “**Miyokart İnfarktları ve Koroner Bozukluklarında Görülen Muhtelif Elektrokardiogram Tipleri ve Bu Hususta Prekordiyal Derivasyonun Değeri**” başlıklı tezi ile başvuruda bulundu. Küley, tezinde 1937-1942 yıllarında Haydarpaşa Numune Hastanesi’nde yatan veya ayaktan tedavi gören 80 hasta üzerinde yürüttüğü araştırmalarının sonuçlarına da yer vermiş, vakaların 10’unda teşhisini otopsi ile kontrol etme imkanı bulmuştu. Doçentlik Sınav Jürisi, Ord. Prof. Dr. Tevfik Salim Sağlam, Ord. Prof. Dr. Akil Muhtar Özden, Ord. Prof. Dr. Erich Frank, Ord. Prof. Dr. Felix Haurowitz, Ord. Prof. Dr. Neşet Ömer İrdelp’ten oluşuyordu. Jüri üyelerinin tümü tezi başarılı bulmuş, Frank’ın (1884-1957), tez hakkında hazırladığı →

16.10.1942 tarihli raporunda şu satırlar yer almıştı: “ Birinci bölüm, müellifin bir öğretmen için en esaslı bir vasıf olan telif ve sentez kudretine, ikinci bölüm de bir araştırmacı için lüzumlu olan devamlı ve sebatlı bir inceleme, analiz ve kritik hassasına malik olduğunu göstermektedir.” Küley, doçentlik sınavı çerçevesinde 25.11.1942 tarihinde nefrozlar üzerine bir ders vermişti.¹ Küley, Ord. Prof. Dr. Tevfik Sağlam'ın yönettiği III. Dahiliye Kliniği'nde 27 Şubat 1943'de doçent olarak göreve başladı. Bu klinikte Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli, Dr. Cihat Abaoğlu, Dr. Sermet Ergun, Dr. İlhan Ulugay ile birlikte çalışacaklardı.

Sağlam, 7.3.1944 tarihinde Tıp Fakültesi Dekanlığı'na şu satırları yazmıştı¹: “Üçüncü İç Hastalıkları Kliniği Doçenti Dr. Müfide Küley'in çok verimli çalışmasını bu vesile ile bir kez daha tebartz ettirmek isterim. Mükemmel bir klinik görüş ve metodik bir çalışma sistemi ile işine muntazam bir şekilde devam etmektedir. Gerek klinik idaresi, gerekse teorik derslerde talebe için çok faydeli çalışması, bilhassa dikkate şayandır. Evvelce kendisinin bildirdiği muhtelif neşriyata ek olarak hemen bitmek üzere olan ve yakında talebenin istifadesine konacak mide ve barsak hastalıkları hakkında bir kitabı vardır. Üstün maaşa geçmesinin pek uygun olacağını saygılarımla bildiririm.”

Küley, doçent iken 1949 yılında ülkenin ilk ve önder kadın üniversite mezunları tarafından kurulan Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin kurucu üyeleri arasında yer almıştır (Resim 6). Dernek, 25 Kasım 1973'de, Cumhuriyet devrinin ilk kadın doktorlarından olması ve üniversite'den emekliye ayrılışı nedeniyle kendisine bir şilt verecekti.¹⁴ Sağlam 1952 yılında emekliye ayrıldığında, ondan açıkta kalan profesörlük kadrosuna Küley atandı.^{1, 15, 16} Profesörlüğe yükseltme jürisinde Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli, Ord. Prof. Dr. Muzaffer Esat Güçhan, Ord. Prof. Dr. Erich Frank, Ord. Prof. Dr. Zdenko Stary ve Prof. Dr. Arif İsmet Çetingil vardı. 22.11.1952 tarihli Profesörler Kurulu'nda Jüri'nin olumlu kanaat bildirdiği rapor hakkında söz alan öğretim üyelerinden Ord. Prof. Dr. İhsan Şükrü Aksel, bilimsel çalışmalarını övdükten sonra “Müfide Küley'in Türk kadınlığında hekim olarak yarattığı tesirin de çok büyük olduğunu belirtmek lazımdır. Onun çalışmaları Türk kadınlık aleminde büyük tesirler yaratmış ve Müfide Küley gibi olabilesek diyen pek çok genç kızlarımıza rastlamışızdır... Profesörlüğe yükseltilmesini sevinçle karşılarım” demiştir.¹ Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli söz aldığıında, bu akademik yükseltmenin kadro sıkıntısından geciktiğine de dikkat çekmiştir: “Sırf kadro imkansızlığı nedeniyle geciken profesörlüğünün bugün artık mümkün olabilmesi, bizlere ancak kalp huzuru vermektedir.” 1944 yılında, kendi kliniğinin yayınladığı 385 sayfalık **İç hastalıkları Ders Kitabı**'nın 4. fasikülü olarak “**Sindirim Sistemi Hastalıkları**”nı yazdı.¹⁷ (Resim 5) Doçentliği sırasında K vitamininin kan albüminlerine etki etmek yoluyla

Resim 3. İkinci baskıya ait iç kapak¹²

Resim 4. İlk baskıya ait iç kapak¹³

karaciğer sirozuna olumlu etkilerini saptaması, profesörlüğe yükseltilmesi ile ilgili incelemede bulunan jüri tarafından “tamamiyle orijinal ve yepyeni bir görüşün ürünüdür” şeklinde değerlendirilmiştir.¹ Jüri raporunda Küley'in bu orijinal görüşünü iki yabancı dergide yayımlatmayı başardığı ve yine bu görüşün bir Japon araştırmacının başlatacağı geniş araştırmalara da çıkış noktası oluşturduğu, aynı süreçte akut glomerülonefritin etyolojisinde alerjinin rolünü orijinal bir şekilde açıkladığı ve 1952 yılında Zürih'te toplanan Uluslararası Allerji Kongresi'ne sunduğu esansiyel hipertansiyonda kandaki mukopolisakkaritlerin rolü hakkındaki kapsamlı araştırmasıyla aydınlatılmamış yönlerine açıklama getiren sonuçlar ortaya koyduğu da belirtilmiştir.¹ 27 Ekim 1960 tarihli gazeteler, Türk Üniversitelerinden 147 öğretim üyesi ve yardımcısının çıkarılmış olduğunu haber verdiler. Bu isimlerden biri, kliniği yöneten Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli, diğeri aynı klinikte öğretim üyesi olan Prof. Dr. Küley'di. 114 sayılı Kanun, altı ay içinde belirlenen isimlerin ilişkisinin kesilmesini gerektirmektedir. Küley de 28.4. 1961 tarihinde görevinden ayrılmak zorunda kalır. Bir süre sonra, ilk satırına “Sitemi hiç sevmem” diyerek başlayacağı “Sitem” başlıklı bir gazete yazısı yazarak, bu karara isyan eder: “On yedi sene emek verdiğim ve bir misyoner gibi, taşına toprağına bile bağlandığım müessesenin bugünkü hocaları! Biz sizinle dosttık, arkadaştık, birbirimize karşı saygımız, sevgimiz, fikir birliğimiz vardı. Buna ne oldu? Bütün bunlar bir kararla hiçe inecek miydi... Bu nisan neden, bu gece sükkütu niçin, siz de mi bizden bu kadar uzaksınız! Sitem ediyorum, bilmem haksız mıyım?” diyecekti.¹⁸ 29 Mart 1960 tarihinde 147'lerden seçilen bir heyet, başbakan ile görüşür. Görüşmede temsilci heyetten ilk söz alan kişi Prof. Küley'dir.¹⁹ Nihayet 43 sayılı Kanun'un ilan edilmesi ile görevine iadesi mümkün olur. 28.4.1962 tarihinde yeniden fakültedeki görevinin başındadır.¹ 1963 yılında profesörler kurulu kararı ile II. ve III. Dahiliye Kürsüleri kaldırılarak, yerine Çapa İç Hastalıkları Kürsüsü kuruldu. Bu Kürsü, Aşağı Gureba ve →

Resim 5. İlk baskıya ait iç kapak¹⁷

Resim 6. Prof. Dr. Müfide Küley, Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği'nin Tıp Fakültesi'nin ilk hanım mezunlarından biri olarak emekliliği hak ettiği nedeniyle onuruna düzenlediği törende¹⁴

Yukarı Gureba Kliniklerinde çalışmaya devam etti. Küley, bu yıl içinde Prof. Dr. Ekrem Şerif Egelî'nin de gayretleri ile Gastroenteroloji Seksiyonu'nu kurduklarını belirtmektedir.⁵ Fakat Çapa'da birleştirilmiş I. ve II. Dahiliye Klinikleri, 30.1.1967 tarihinde yeniden iki klinik olarak ayrılmış, 16 Ocak 1968 tarihli Kürsü Kurulu kararı ile Gastroenteroloji'nin başkanlığına Prof. Dr. Müfide Küley getirilmiştir.²⁰ 1933 Üniversite Reformu'nda Cerrahpaşa'da açılan I. Dahiliye Kliniği ise, 1967 yılında Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin kurulması ile onun bünyesinde faaliyetine devam etmiştir.

Akademik yaşamı boyunca çok sayıda yurt içi ve yurt dışı kongreye katılan Küley, 1 Eylül 1973'de yaş haddinden emekliye ayrılmıştır. Uzun ve başarılarla dolu hizmet yılları ardından Türkiye'de kadın hekim olmak konusunda şunları söyleyecektir:⁶ “Kadın doktoru kimse yadırgamadı. Köylüsü şehirlisi, cahili medenisi velhasıl her sınıfı ile halkımızın bu mevzudaki anlayışı o kadar derin ve inkılabın seyri o kadar sür'atli idi ki, maruz kaldığımız müşkülâtın üzerinden altı sene geçmeden kadın doktora herkes alıştı ve biz mesleki hayata atıldıktan sonra herkes

itimat etti, ihtiyacı nisbetinde aradı, tedaviyi rahatça kabul etti.” Öğrencisi olmuş, yanında yıllarca asistan, başasistan ve doçent olarak çalışmış Prof. Dr. Nüvit Tekül, emekliye ayrılışı ardından onun meslek yaşamında hiç elden bırakmadığı disiplinliliğini şu satırlarla anmıştır²¹: “Eski 3. Dahiliye Kliniği koridorunun ortasına rastlayan odanın kapısında Prof. Dr. Müfide Küley'in ismini taşıyan plaka bugün yok artık. Bir zamanlar, sabahları ışığı ilk yanan, asistanlarla, genç yaştaki hocalarla dolup boşalan oda, yeni sahiplerini bekliyor.

Eski sahibi, burada tam 30 yıl (1943-1973) bir saat intizamı ile çalışmıştır. En geç saat 9.00'da hocayı asansörün başında vizite çıkmak üzere, yanında asistan arkadaşları ile görürdünüz. Kendinden daha genç olan ve geciken arkadaşları 'Merhaba Babıali mümeyyizi' kelamı ile ve tatlı bir sitem havası içinde selamlardı.”

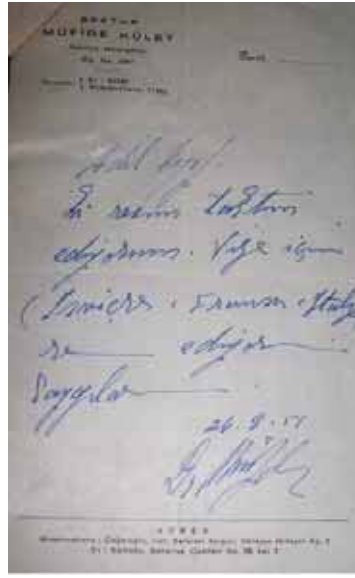
Küley, Tıp Fakültesi'nde “örnek hoca” olarak görül-müştü²¹: “Tam 30 yıl dudaklarından bir acı söz dökülme-di. Görevin eksiksiz olması, işin aksamadan yürütmesi için Hoca'nın kırıcı bir kelimeye ihtiyacı yoktu. En büyük ve iç-li azarı, yüzümüze bakmadan (püf) demesi, beyaz saçları-nın çevrelediği alınının gerilmesi, kaşlarının yukarıya kalk-ması. Küley'in bu hareketleri en ağır kelimelerden daha ağır, kırbaç acısından daha etkiliydi, kendisini sevenler için.”

O, otuz yıl boyunca Tıp Fakültesi'nde hem kara tahta hem de hasta yatağı başında yazdı-çizdi-anlattı. Tıp öğrencileri, hocalarının karikatürlerine yer verdikleri dergilerinde onu karatahta başında resmettiler²¹ ve anı-larında ayrıcalıklı bir yere sahip olan tıp balolarının dü-zenlenmesine verdiği desteğe de sevimli bir karikatürle teşekkür ettiler. Hastalarına yaklaşırken, hasta bedende hasta bir ruhun bulunduğunu unutmuyordu: “Küley Hoca, her hasta karşısında tıp bilgisinin klasik ve modern bütün olanaklarını kullanırken, o hasta bedenini taşıdığı hasta ruhu da şefkat dolu bakışları, yumuşak, tatlı ve ilk sesi, ümit ve moral sunan eli ile okşamasını fevkalade başarırdı.”²¹

Hastalarına sevgiyle sahip çıkışından yararlanan bir isim de 1932 doğumlu emekli öğretmen Nermin Yüz-başıoğlu'dur. Yüzbaşıoğlu 1970 yılında, yaşları küçük sayılacak üç çocuk annesi iken, midesi ile ilgili ciddi şikayetleri nedeniyle Çağaloğlu'nda zamanın ünlü bir radyoloğunun muayenehanesinde mide filmi çektirir.

Film, “pilor stenozu”nu ortaya koyunca Prof. Dr. Müfide Küley'e görünmesi salık verilir. Küley'in Çağaloğlu'ndaki muayenehanesinde şefkat dolu bir ikna süreci yaşanır: “Kızım, üç küçük çocuk annesinin. Ben seni diyetle yaşata-bilirim, ama ayağa kaldıramam. Normal yaşamına geri dönebilmen için ameliyat olman şart.” Ameliyat sözü üzerine öğretmen hanımın gözlerinden yaşlar boşanır ama, Prof. Küley'in güven veren, kararlı, şefkatli tutu-muyla birkaç dakika içinde korkusunu yener. →

Küley, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi'ne yatan hastasına, ameliyat öncesinde ve sonrasında yapılan vizitlere her gün en az bir kez katılır. Öğretmen hanım, kısa sürede sağlığına kavuşur. Yıllar sonra başka bir şikayeti için yine kendisine başvurur. Bu kez yanında, Küley'in mezun olduğu Tıp Fakültesi'nde öğrenim görmeye hak kazanan kızı vardır. Küley, hastasının kızının tıp öğrenimi görmeye başladığını öğrendiğinde şunları söyler: “Evladım çok çalış. Bu öyle güzel bir meslek ki, çok çalışmaya gerçekten değer. Bana bu yaşında yeniden ne olmak istersin diye sorsalar, hiç tereddütsüz hekim olmak isterim, derim.”²² Küley, Türk Tıp Encümeni, Ulusal Verem Savaşı Derneği, Türk Tıp Cemiyetlerinde aktif olarak çalışmış, 1945 yılında genel sekreterliğine seçildiği Türk Tıp Cemiyeti'nin²³ 1961 yılında başkanlığını üstlenmişti.²⁴ İstanbul Üniversitesi, ilk fahri müderris ünvanını Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya vermiştir. Prof. Dr. Müfide Küley de İstanbul Üniversitesi'nin fahri doktor payesi verdiği (2.9.1993) sayılı isimden birisidir. Küley, emekli olduktan sonra özel muayenehanesinde 1981 yılına kadar çalışmış, bir hastasını ziyaretten dönerken geçirdiği kaza ile femur kemiği kırılınca, genel durumunun bozulacağı bir tablo içine girmiş, ameliyatlara geçirmiş, görme ve işitme yeteneğinin azaldığı ve giderek bilincinin kapandığı şartlarda 26 Aralık 1995 tarihinde, 91 yaşında iken vefat etmiştir.^{25,26} Adı, 2000 yılında Şişli'de Valikonağı Caddesi'ne açılan bir sokağa verilmiştir. Bu yazıda onun yaşamı “Emek ve mücadele yüklü bir akademik tırmanış” olarak nitelendi. Bu, kuşkusuz abartısız bir söylemdir. Prof. Tekül de bu kanaattedir¹⁹:

Resim 7. Çarşamba'da İran Konsolosluğu karşısındaki Süreyya Hidayet Apartmanı No. 7'deki muayenehanesine ait reçete ve kendi el yazısı¹

Resim 8. Şişli'de Valikonağı Caddesi'ne açılan sokaklardan biri, adını taşıyor (Fotoğraf: A. Namal)

“Giyinişindeki zarafete nasıl toz kondurulamazsa, kişilik onurunda da ufacak bir leke izi görülemez. Bu tarzda geçen ve insanın bir yaşantıya nasıl olur da bunların hepsi sığabilir diye, hayretle, ibretle, gıpta ile seyrettiği bir hayat.” Kendisi ise hayatı için şunları söylemişti³: “Her ne kadar ben ve benim zamanımda yetişen genç kız arkadaşlarım için tıp tahsili pek kolay olmamışsa da, yeniden hayata gelsem ve tahsile başlasam, ancak doktor olarak mesud olacağıma inanırım. Çünkü günlük çeşitli olaylar içinde sabırla, güler-yüzle, metanet ile çevresinde tanıdığı tanımadığı kimselere yardımcı olan 'dost', ancak doktordur. Asıl mesleğin cazip yönü de budur.”

İ İLETİŞİM İÇİN: Doç. Dr. Arın Namal İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi AD., İstanbul arinn@istanbul.edu.tr

KAYNAKLAR

- 1 İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Dekanlığı Personel Dairesi Arşivi. Müfide Küley Dosyası.
- 2 Küley M. Anılar. Tıp Yolunda 14 Mart 1974. Sermet Matbaası. İstanbul Tıp Fakültesi, s: 17.
- 3 İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı. Bedi N. Şehsuvaroğlu Arşivi. Prof. Dr. Müfide Küley Dosyası.
- 4 Dölen E. Cumhuriyetin on beş yılında İstanbul Üniversitesi'nde kız öğrenciler. Yıldırım N: Sağlık Alanında Türk Kadını. İstanbul 1998: 8-47.
- 5 Küley M. Anılar. Tıp Yolunda 14 Mart 1974. Sermet Matbaası. İstanbul Tıp Fakültesi, s: 17.
- 6 Küley M. Biraz da tarih. Tıp Yolunda Yılbaşı 1955, s: 9, 46.
- 7 Cumhuriyet Gazetesi, 14 Teşrinisani [Kasım] 1927.
- 8 Etker Ş, Dinç G. Cumhuriyetin ilk kadın hekimleri. Cumhuriyet Bilim Teknik 1997; 561: 18-19.
- 9 Fatma Kazım. Cildi hydrophilie ve bazı marazi hallerdeki tahavvülatı. Tıp Fakültesi Mecmuası 1939; 3-4: 153-165.
- 10 Müfide Kazım. Sağlığı Koruma Bilgisi. (T.C. Kültür Bakanlığı Ertik ve Teknik Öğretim Okulları Ders Kitapları No: 8) Devlet Basımevi. İstanbul 1938.
- 11 Celasin Z. Tarih Boyunca Kadın. Ülkü Kitap Yurdu. İstanbul 1946, s:150.
- 12 Küley M. Zehirlenmeler Teşhis ve Tedavi. Devlet Basımevi. 2. bsk., İstanbul 1938.
- 13 Küley M. İç Hastalıklarında Diyetle Tedavi. T. C. Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti Neşriyatından No: 84. Hüsnütabiat Basımevi. İstanbul 1942.
- 14 Hürriyet Gazetesi, 26 Kasım 1973.
- 15 (Anonim) Profesörlüğe terfi eden hocalarımız. Tıbbiyeli, 14.1.1953, s: 1-2.
- 16 (Anonim). 1952-53 senesinde 10 docent profesör oldu. Cumhuriyet Gazetesi, 21.7.1953.
- 17 Noyan A, Egeli ES, Sabar Rİ, Küley M ve ark. (Yay.). İç Hastalıkları Ders Kitabı. 4. Fasikül. Sindirim Sistemi Hastalıkları [Haz.: Müfide Küley]. Mazlum Kitabevi, İstanbul 1944.
- 18 Küley M. Sitem. Dünya Gazetesi, 2.5. 1961.
- 19 147'ler Derneği (Yay.) 147'ler Meselesi. Beyaz Kitap. Sermet Matbaası. İstanbul 1962, s: 215.
- 20 Dinç İ. Gastroenteroloji. Unat EK (Ed.): Dünyada ve Türkiye'de 1850 Yılından Sonra Tıp Dallarındaki İlerlemelerin Tarihi. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Vakfı Yayınları No: 4. İstanbul 1988, s: 148.
- 21 Tekül N. Prof. Dr. Müfide Küley için. İstanbul Tıp Fakültesi'nin Emekli Olan Değerli Hocaları. Sermet Matbaası. İstanbul 1973, s: 54-56.
- 22 Hastalarından 1932 doğumlu Nermin Yüzbaşıoğlu ile görüşme. İstanbul, 10.2.2009.
- 23 (Anonim). 1945 yılı. Dirim 1949; 1: 59.
- 24 Tekül N, Hatemi H. Türk Tıp Derneği [Cemiyet-i Tıbbiye-i Şahane] 130. Kuruluş Yılında [1997'de 140. Yıl]. Türk Tıp Tarihi Kurumu Yayınları No: 6. İstanbul 1997, s: 24.
- 25 (Anonim). Küley toprağa verildi. Sabah Gazetesi, 27 Aralık 1995, s: 5.
- 26 Dinç G, Etker Ş, Prof. Dr. Müfide Küley. Kadın hekimlerimizin öncüsü. Yıldırım N (Ed.): Sağlık Alanında Türk Kadını. İstanbul 1998, s. 75.
- 27 Tıp Yolunda Yılbaşı. İstanbul 1955, s: 9